

Strategisk framsynsrapport 2022

2021/22:FPM115

Statsrådsberedningen

2022-08-24

Dokumentbeteckning

COM(2022) 289

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET
OCH RÅDET Strategisk framsynsrapport 2022 - Samverkan mellan den gröna
och den digitala omställningen i den nya geopolitiska situationen

Sammanfattning

EU:s strategiska framsynsrapport 2022 fokuserar på samverkan mellan den gröna och den digitala omställningen och deras potential att göra EU långsiktigt hållbart och konkurrenskraftigt. Rapporten analyserar under vilka förutsättningar de båda omställningarna har bäst chans att lyckas och lyfter mot bakgrund av detta fram tio nyckelområden där åtgärder behöver vidtas. Syftet med åtgärderna är att maximera omställningarnas förmåga att förstärka varandra och samtidigt hantera den potentiella spänningen mellan dem.

Enligt rapporten behöver EU:s motståndskraft och öppna strategiska autonomi stärkas, EU:s globala röst och insatser till stöd för omställningarna utvecklas och hanteringen av tillförsel av kritiska varor förbättras. En starkare välfärdsstat och sammanhållningspolitik efterfrågas, och rapporten betonar vikten av att stöd ges till medborgarna och företagen i deras anpassning till ny teknik och nya förutsättningar. Rapporten betonar behovet av offentliga och privata investeringar i nödvändig teknologi och infrastruktur. Nya sätt att mäta välfärd som är anpassade till den cirkulära ekonomin förordas, liksom ett mer flexibelt regelverk för den inre marknaden. Enligt rapporten behöver EU också ta en tydligare roll i den globala utvecklingen av standarder i teknik och andra varor. Slutligen behöver arbetet kring cybersäkerhet och trygg datadelning utvecklas.

Regeringen välkomnar kommissionens arbete med att ta fram årliga tematiska rapporter till stöd för det långsiktiga arbetet.

1.1 Ärendets bakgrund

Kommissionen presenterar sedan 2020 årligen en strategisk framsynsrapport. Vice ordföranden Maroš Šefčovič är ansvarig kommissionär. Årets rapport, ”Samverkan mellan den gröna och den digitala omställningen i den nya geopolitiska situationen”, utgör en framåtblickande strategisk analys av förutsättningarna för att de båda omställningarna ska kunna förstärka varandra. Rapporten offentliggjordes den 29 juni.

1.2 Förslagets innehåll

Rapporten tar sin utgångspunkt i fem sektorer som identifieras som särskilt viktiga för en framgångsrik omställning. Rapporten lyfter sedan ett antal geopolitiska, ekonomiska, sociala och regleringsmässiga faktorer som kan påverka samspelet mellan omställningarna. Mot bakgrund av dessa identifieras tio strategiska områden där politiska åtgärder behövs för att en lyckad grön och digital omställning ska uppnås.

1.2.1 De fem sektorerna

Enligt rapporten är energi, transport, industri, byggnader och jordbruk de sektorer i EU som har eller förväntas få högst utsläpp av växthusgaser. Att minska utsläppen från dessa källor beskrivs som grundläggande för att den gröna omställningen ska lyckas och rapporten betonar vikten av rätt teknik och politik till stöd för detta. Till exempel kan digital teknik ge bättre och mer precisa mätmöjligheter och insamling av data användas för utvärderingar och effektivisering. Det kan också handla om digitala plattformar som gör det lättare för medborgarna att påverka och göra informerade val.

1.2.2 Faktorer som påverkar omställningarna

Rapporten lyfter ett antal faktorer som kan påverka de båda omställningarna. Den första faktorn rör geopolitik, det vill säga händelser i omvärlden. Det kan röra sig om höga energi- och matpriser till följd av Rysslands invasion av Ukraina eller problem längs försörjningskedjan till följd av covid-19-pandemin. Nästa faktor, tätt sammankopplad med den första, avser tillgång till kritiska teknologier och råvaror. EU är beroende av tredje länder för ett antal nödvändiga råvaror, inte minst sådana som används i digital teknik. Förutom investeringar i produktion lyfter rapporten omställning till ett cirkulärt samhälle, med fokus på återvinning och återanvändning, som en viktig faktor för att få råvarorna att räcka till. Rapporten understryker att politik och lagstiftning behöver anpassas för att en ny ekonomisk modell ska kunna fungera.

Rapporten lyfter också fram sociala faktorer som påverkar omställningarna. I takt med att företagen ställer om ökar risken för att de med lägre inkomster förlorar sina jobb, samtidigt som energi- och matpriser riskerar att öka. Personer utan digital kunskap kan hamna vid sidan av utvecklingen. Samhällets förmåga att anpassa sig efter en förändrad arbetsmarknad och motverka ökade klyftor är en viktig faktor för att hantera detta. Medborgarnas ändrade beteenden vad gäller konsumtion betonas också.

Slutligen lyfts EU:s förmåga att vara ledande i utvecklingen av globala standarder för produkter och system, samt viljan hos näringslivet och det offentliga att investera i teknik och infrastruktur som behövs för att omställningarna ska bli framgångsrika.

1.2.3 Strategiska områden i behov av åtgärder

Rapporten förordar att EU stärker sin motståndskraft och öppna strategiska autonomi, inte minst inom de fem utpekade sektorerna. Strategiskt internationellt samarbete, en ökad andel grön energi och större kapacitet för lagring av energi lyfts fram som viktigt för att EU:s beroenden och sårbarhet ska minska. Betydelsen av energieffektivisering och att skapa gynnsamma miljöer för innovation betonas också.

EU måste enligt rapporten på ett tydligare sätt främja omställningarna globalt. Genom grön och digital diplomati och med hjälp av EU:s erfarenheter kan fler länder inspireras till att skynda på omställningarna. EU kan också finansiera projekt, inte minst i grannländer och afrikanska länder, och därmed skapa ömsesidigt fördelaktiga strategiska partnerskap.

Rapporten betonar att EU på ett strategiskt sätt måste hantera tillförseln av de varor som behövs för att omställningarna ska lyckas, samtidigt som ett starkt försvar och en konkurrenskraftig ekonomi bibehålls. Utvecklade europeiska kunskaper och diversifierade källor längs med värdekedjan identifieras som viktigt för att minska EU:s strategiska beroenden. EU:s förmåga att strategiskt bevaka den globala varumarknaden behöver stärkas liksom partnerskap med mineralrika länder. Investeringar i innovation och bättre förutsättningar för återanvändning och återvinning föreslås också.

Rapporten lyfter behovet av en starkare social och ekonomisk sammanhållning. Stöd och incitament till omställning behövs för anställda, företag, sektorer och regioner. En starkare välfärdsstat med social dialog och socialt skydd efterfrågas, liksom en effektiv sammanhållningspolitik för att minska ekonomiska, sociala och tekniska skillnader mellan olika regioner.

Rapporten understryker behovet av att förbättra individers, företags och sektors förmåga att snabbt anpassa sig till ny teknik och nya situationer på arbetsmarknaden. Livslångt lärande lyfts som en nyckel och vikten av klimatmedvetenhet, utöver digital förmåga, betonas för att omställningarna ska lyckas så bra som möjligt.

Privata och offentliga investeringar i teknik och infrastruktur är enligt rapporten av grundläggande betydelse för omställningarna. Det behövs långsiktigt hållbara investeringar på nationell nivå och på EU-nivå. För att investeringsviljan ska öka krävs ett anpassat regelverk. Bland annat lyfts möjligheten att kombinera offentliga och privata investeringar samt slutförandet av bankunionen och kapitalmarknadsunionen som viktiga åtgärder. Gränsöverskridande projekt, där resurser från flera länder kombineras, förordas också.

Rapporten föreslår nya robusta ramverk för att mäta och bevaka konkurrenskraftig hållbarhet och välbefinnande. Traditionella mätinstrument är inte tillräckliga när den cirkulära ekonomin blir allt viktigare. Korrekt och pålitlig information behövs för att medborgare, företag, myndigheter och politiker ska kunna fatta informerade beslut.

Ett tydligare och mer flexibelt regelverk för den inre marknaden behövs enligt rapporten för att marknaden ska kunna utvecklas och hantera de båda omställningarna. Regelverket måste tillåta innovation och nya lösningar. Rapporten understryker även den potential som artificiell intelligens och digitala plattformar innebär för medborgarnas möjlighet att delta i beslutsfattandet och lyfter fram Konferensen om Europas framtid som ett lyckat exempel.

När det gäller EU:s roll i att utveckla internationella standarder menar rapporten att det behövs en strategi för standardisering, bland annat med standarder för produkters hållbarhet. Utgångspunkten ska vara minskad tillverkning och att produkter repareras, återanvänds och återvinns. EU:s arbete ska också innehålla spårning och bevakning för att säkerställa att nya standarder faktiskt genomförs.

Slutligen bedömer rapporten att datadelning och användning av data är grundläggande för att omställningarna ska lyckas, vilket innebär att det måste kunna göras på ett säkert sätt. Tydligare regler och gemensamma standarder för cybersäkerhet och datadelning kommer att krävas, liksom överkomliga priser.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Rapporten innehåller inte några förslag till nya eller ändrade rättsakter.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Rapporten innehåller inga konkreta förslag med effekt på EU:s eller medlemsstaternas budget. Kommissionen har inte presenterat någon jämförbarhetsanalys i sin rapport.

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Sverige välkomnar kommissionens arbete med att ta fram årliga tematiska rapporter till stöd för det långsiktiga arbetet.

Sverige delar rapportens beskrivning att den gröna och den digitala omställningen är av grundläggande betydelse för att EU ska kunna behålla och utveckla sin långsiktigt hållbara konkurrenskraft. Sverige stödjer rapportens fokus på ett tydligare och mer flexibelt regelverk på den inre marknaden liksom betydelsen av internationell handel och multilaterala regelverk.

Identifieringen av viktiga områden och åtgärder i årets rapport ger ett användbart bidrag till det fortsatta analysarbetet rörande de aktuella frågorna.

Finansiering av eventuella förslag ska ske i linje med de principer om neutralitet för statens budget som riksdagen beslutat om (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95:FiU5, rskr. 1994/95:67). Regeringen anser att nya förslag som kopplar till EU:s budget ska finansieras genom omprioriteringar så att budgetramens tak lämnas oförändrade.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Kommissionen tar fram de årliga strategiska framsynsrapporterna som stöd för sitt långsiktiga arbete och för att främja en gemensam syn på framtidsfrågorna. Rapporterna är avsedda som underlag för planering och diskussion av framtidsrelaterade frågor snarare än som grund för ställningstagande.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Inte aktuellt.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Rapporten har inte remissbehandlats.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Rapporten innehåller inga konkreta förslag till beslut.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

2021/22:FPM115

Rapporten innehåller inga konkreta förslag till beslut.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

-

4.2 Fackuttryck/termer

-